

دارالفنون

ادبیات و فقه و فلسفه و تاریخ و جغرافیا و ادبیات

فلسفه، اجتماعیات، تاریخ، جغرافیا، ادبیات

ایک آبدہ بر نشر اولنور

مندرجات :

- اسلام اجتماعاتی [از میرلی اسماعیل حق]
- آناطولیہ اسلامیت [پروفیسور فرانتس باپینگر]
- صنعت و متافیزیک [اسماعیل حق]

کتابیات و مجموعہ

نجیب عاصم
۰۷۰۲
۰۷۰۸

ابن مہنا لغتی
اجتماعیاتہ دائر اثر
مجموعہ

شرزادہ ہاشمی : اوقاف اسلامیہ مطبعہ

۱۳۳۸-۱۹۲۲

اسلام اجتماعیاتی

۱

حق تملك

صوم ووظیفه — انسان بهایمندن حریت ذاتیه سیله ممتاز اولور، حریت ذاتیه نك حق ووظیفه نامنده ایکی مولودی واردر. بشرک بتون مساعیسی بو ایکی مولوده معطوفدر. انبیاء عظام بشری بو ایکی مولود حقنده ارشادده بولونورلر، فلاسفه بو ایکی مولود حقنده اوزون اوزادی به مطالعه لر درمیان ایدرلر. حرب و صلح بو ایکی مولود اطرافنده دوزر، طوریر.

انسان جماعت ایلایه یشار، جماعت تشکیلندن مقصوده حریت ذاتیه نك تولید ایتدیگی وظائفی ایفا، حقوقی محافظه در. انسانك، حیات اجتماعیده هم نوعنه قارشو ایفا ایده جك بر طاقم وظائفی بولندیگی کی استعمال ایده جك بر طاقم حقوقی ده واردر.

انسانك وظائف اجتماعیسی ایکی کلمه ده خلاصه اولنه بیلیر: عدل، احسان. بوکا مبنی نظم جلیل سبحانی بو ایکی کلمه یی صورت مخصوصه ده امر ایدیور؛ وظائف اجتماعی نك دستوری بودر: سن کندیگه یاپیلمه سنی ایستدیگکی بشقه لرینه یاپ، کندیگه یاپیلمه سنی ایسته مدیدگکی بشقه لرینه یاپمه. بوکا مبنی بر حدیث شریفده بودستور امر و توصیه بیورلمشدر. احکام اسلامی به بر حقت مقتضاسی اوله رق بروظیفه حقوقیه در. حق ووظیفه دن مقدمدر؛ رحم مادرده کی جنینك حق حیاتی واردر، بو حق هیچ بر وظیفه مقابلی دکدر؛ مولودك حق تعیشی واردر. فطرتك ویردیگی احتیاجی، مولودك هیچ بر وظیفه سنه مقابل اولمق سزین، عدالت مطلقه تأمین ایدر؛ وظائف اهلی مکلفین در. مکلفینك افعاله ترتب ایدن حکملرده بعضاً مقاصد دنیویه، بعضاً مقاصد اخرویه معتبر اولور.

مفروق موهوبه و مکسوبه — انسانك حائر اولدیگی حقوقك بر قسمی جناب حق

طرفندن موهوب ، بر قسمی بشرک سعی ایله مکسوب در ؛ انسان حائز اولدینی حقوقی سایه سنده کمال سربستی ایله حرکتی قادر اولور ، هیچ بر فرد آنک حقوقنه تجاوز ایدمهز . حقوقک مفردی اولان حقک برنجی وصف لازمی تعرضدن مصون اولمقدور . هر فردک حقوقی ایچون برحد معین واردر ، اوده دیگر فردک حقوقی ایچون معین اولان حددر . حق یالکیز وظیفه سنی ایفا ایتمک اقتداری دکلدور ، بلکه دیگر فردک حقوقنی اخلاص ایتیان هرشیئی یایمق اقتداری در .

مفوقده مساوات — جناب حق طرفندن بخش اولنان حقوقده هرکس مساویدر . فاضل اولسون ، سفیل اولسون ، عالم اولسون ، جاهل اولسون هیچ بر فرد آندن محروم اوله ماز . حقوق طبیعی دینلان بو حقوقده اسلامیت شرط دکل ، انسانیت شرطدر . اسلامده اهلیت حقوقیه دائماً موجودیت بشریه ایله اولچولور . بوندن طولایی حقوق فردیه وحدت جنسیه اوزرینه تأسیس اولونمش حقوق متساویه در . فلسفه حاضره ، علم اجتماع حقک بر طاقم اوصافی تعیین ایدیورلرکه او اوصاف تمامیه اسلامده نظر اعتباره آلمش در .

مفوقک عظمتی — اسلام حقوق عمومیه نک عصمتنه عظمت بخش ایتمش ، آنی حق الله اضافه ایلشدر . اسلامک مابه الامتیازی ، بخش ایتدیکی حقوق مقدسات دینیه دن عد ایتمی ، منازعه حقوقه بادی اولان اسبابی ابطال ایلسی ، فکر و حیاتک موازنتی نظر اعتباره آله رق بشری حق و خیره سوق قیلمسی در .

اسلام حیاتده یکانه عامل اولان ارادهیه استقلال بخش ایتمکه برابر حقوق موهوبه نی ، مرشد عمومی اولمی اعتباریله ، سوء استعماله مساعدده ایتمز : هیچ بر فرد حق اتحار بخش ایتمز ، اموالی کلیاً اتلاف ایتسنه مساع ویرمز ؛ احتکاری ، ربایی ، کنزی منع ایدر ، هر فرد ایچون ، دیگرینک حریتنه رعایتی ، وجیهه عد ایدر . انتظام جماعتی اخلاص ایدن بتون عوامل تشتت و اضمحلالی حرام قیلار . از جمله کذب ، خیانت ، غش (الدائمق) کبی مفساد اجتماعیه نی ؛ عشرت ، فحش ، قمار کی اوچ بیوک مصیبت اجتماعیه نی شدتله منع ایدر .

من حیات و حریت — حقوق موهوبه و یا طبیعی نک برنجیسی حق حیاتدر . هر فرد یشامق ایچون چالیشیر . اولاً شخصی ، ثانیاً نوعی محافظه ایچون چیلار ، بتون وظائف بشریه حیاته موقوفدر ، بتون حقوق بشریه نک تملی حق حیاتدر . حق حیاتک اک مهم رکنی عصمت دمدر .

انسانک کړک بدننه ، کړک روحنه عاډ اولان صحت و سلامت ده عصمت دم کې
برحق ضروریدر .

انسانک صحت و سلامتی آرامی نصل برحق طبیعی ، نصل حق حیاتک بر نتیجه
ضروریسی ایسه سعادتنی تحریر ایتسی ده برحق طبیعی ، حق حیاتک بر نتیجه ضروریسی در .
انسان تحریر سعادتنی ، صحت و سلامتنک مصونیتی او غورنده کنیدیسی ایچون نافع
اولان شیلری طلب ، مضر اولان شیلردن اجتناب حقنه ده مالکدر . ایشته بو حقندن
کندی اراده و اختیاریه حرکت ایتک حق ، دیکرینک حاکمیتی آلتنده قالماق حق تولد
ایدرکه بوکا حق حریت دیرلر . حق حریت سعادت و ترقیات بشریه ایچون ، فعالیت شخصیه
بشریه یی توسیع ایچون برحق ضروریدر . انسان حقوقک هر برنده دیلدیکی کی تصرف
ایدر ، قبیح اولمیان افعالده خوفه دوچار اولمق سزین حرکت ایدر . انسانک حق اولمیان شیلرده
تصرفی حریت دکدر ، حریته تجاوزدر .

اسلامده حریت بر فضیلتدر ، فقط فسق و فجوری اباحیه ، اخلاقی افساده مؤدی
اولونجه بر ذیلندر . امر بالمعروف ، نهی عن المنکر حریتی شوائب رذیلندن وقایه اساسنه
معطوفدر ؛ حریتی تقید ایتمز ، بلکه تحقیق و تأیید ایدر .

اسلامک کتیردیکی اکبر نعمت نعمت حریتدر . حریتسز حیات آجی ، غایت آجیدر ؛ لذت
حریتی طامش اولانلر موتی ، حیات لذت و مسکنته ترجیح ایدرلر . نته کیم بر شاعر حکیم
« فیا موت زر ان الحیاة ذمیمة » [۱] دیمشدر .

صوملک و تصرف — انسان حق حیاتنه ، آنک نتایج ضروریه سنه مالک اولونجه
برده کندینه لازم اولان شیلری اله کچورمک حقنه ده مالک اولور . ایشته بو حقه حق
تملک دیرلر . انسان بو عالمده طلب معیشت او غورنده جدال دائمیه بولور ، پک چوق
عن و مشاقه کوکس کره رک مال قازانیر ، تجارت ایچون اولومی کوزینک اوکنده
بولندیرر : مملکتده اجرای صنعت ایدن گیمسه دائمی هم و غم ایچنده در ، دأمورین ده تعب
و مشقت ایچنده در ، حتی مافوقنک سطوته قارشو ذلت ایچنده بیله قالان بولونه بیایر . وجوه
کسب خصوصنده پک چوق تعب و مشقت ایچنده یو ارلانان انسان ثمره تعب و مشقتندن
استفاده ایتک ، دیلدیکی کی تصرف ایتک حقنه بالضروره مالک اولور . بو حقه ده حق
تصرف دیر . کړک حق تملک ، کړک حق تصرف انسان ایچون اهمیت برحق طبیعی و ضروریدر .

[۱] ای اولوم ! کل یتیش ، آر تن حیات بر عاردر .

مال و ملک — ملک ، دیگر انسانوں کے انتفاع و تصرفہ حق پرستی کے لئے اور ہر مالک فردہ و یا برجماعتہ اختصاصی در۔ انسان او اختصاصی سببی ایہ مالک ہم رقبہ سندہ ، ہم منافعتہ ہر نوع تصرفاتی احراز ایدر ؛ حق ملک حق حیاتدن متفرع در۔ ملک مشروع اولدجہ حیات تأمین اولنہ ماز۔ حوائج اصلیه حق حیاتک برر فرعیدر۔ مال حیات اہم در، قوام اہم در۔ مقومات حیاتک اک مہم لرندندر۔ بوکا مبنی اسلامده مالی محافظہ مقاصد ضروریہ دن بری در۔ بوبادہ برطاقم احکام شرعیہ وضع اولونمشد در۔

سبب تملک — انسانک وقت مقدرہ قدر بقاسی مطلوب سبحانی اولغلہ بقاء انسانی نک اسبابہ تملک دہ مطلوب سبحانی اولمش اولور۔ حیاتہ ، صحتہ ، کالہ توقف ایدن شیلری الہ کچورمک خصوصندہ بلافتور چالیشان انسان حیاتی ایچون محتاج اولدیغی شیئہ مالک اولور۔

اسلامده تملکک سبب اصلیهی آنجق عمددر، ملکک ثبوتی آنجق عمل مقابلہ سندہ در۔ عملسز رأساً ملک ثابت اولمز ، یکانہ سبب اصلی اولان عمل ایکی صورتده منجلی اولور : استحقاق ، احراز۔ عمل مقابلندہ ملکک ثبوتی دیمک اولان استحقاق اک طبعی ، اک عادل برسیدر، اشیای طبعیہ دن حوائج بشریہی استیفا خصوصندہ اک مہم اولان رکن عمددر۔ ذاتاً حصول سعادت سعی و عملہ موقوفدر۔ سیاق تزییدده وارد اولان نصوص شرعیہ ایہ مقصد انسانی اکتساب اموال دن منع ترغیب دکلدر ، بلکہ نفسک ، طبیعتندہ مرگوز اولان حرص و طمعنی تعدیلدر کہ نفس اکتساب اموال خصوصندہ مشروع اولان طریقلردن بشقہ سنہ سلوک ایتسون۔ کوریلور کہ اسلامده غیرک حقیلہ مشغول اولان شیلردہ ملکک ثبوتی آنجق عمل ایہ در۔ فقط ہیچ برکیمسہ نک مالی اولیان مباح شیلردہ سبب تملک احراز و یا وضع یددر کہ اموال مباحہی الہ کچورمک ایہ تفسیر اولنور ؛ بودہ برنوع عمل دیمکدر۔

برگرہ عمل ایہ ملک ثابت اولدقدن صوکرہ ملکک برالدن دیگر الہ کچمسی ایچون آیری بر سبب لازم اولغلہ اسلام بوجہتہ دہ عطف اہمیت ایدرک آنک ایچون اوچ سبب دہا بیان ایدیور : ضمان ، نقل ، خلفیت۔

ضمان : اولہ بیلہ جک ضرری ، کلہ بیلہ جک مسؤولیتی تحمل ایتمکدر ؛ نقل : بر ملکک دیگر برالہ بدل ایہ و یا بدل سز انتقالیدر، بوملک عین اولدیغی کی منفعت دہ اولور۔

خلفیت : مالکک موتندن سوکره قالان مالده دیکرلرینک نیابتلریدر .
اسباب تملک اولمق اوزره برده استیلا واردر ، فقط بونده اختلاف اولونمشدر .
ایشته اسلامده اسباب تملک بونلردن عبارتدر .

برسبب شرعی یوق ایکن اختصاص جائز اولمامغله سبب شرعی بولونمقسزین ملک
حق ثابت اولماز . اسلام سعی ایله اشتراک ایتیمکسزین منافع نقودی ، مجرد اوله رق ، مال
مقوم قبول ایتماش ، بوسیله ربانی شدتله منع ایلمشدر . بونکله پاره صاحبیلرینک ، هیئت
اجتماعیهده فعالیت اقتصادیه وارباب سعی و عملک کار و ضررینه اشتراک ایتیمه رک حال
عطالته قالمق صورتیه فائض المملری ؛ یدلرنده متراکم اولان نقود وسیله سیله هیئت
اجتماعیه نک فعالیتدن بلابل ، بلاشرکت مستفید اولملری غیر مشروع قیلنمشدر . ربامکاسب
ایله اشتغاله مانعدر ؛ صاحبی کاسل و عاطل اولور ؛ بونده منافع عمومیه نک انقطاعنی موجب
اولور ، اسارت مالیه نک اک مهم عاملی ربادر . ربا حاکم اولان بلادده تعاون ، تعاطف ،
تراحم تناقص ایدر .

دین اسلام اسباب ملکن هر هانکیسیله ثابت اولان ملکی حق مشروع ، حق محترم
طانیمشدر . حق اختراع کی ملک معنوی ده ملک مادی کی محترمدر .

صوملکک اساسی — حق تملک حریت اساسنه مبتنیدر .

اولا — انسانک ملکی حر ، مالی معصومدر ؛ هیچ بر فرد اکا طوقنه ماز .

ثانیاً — انسانک کسبی ده حر در ؛ هر کس مشروع طریقلرک بریله مال کسب ایدر ،
مشروع طریقلرک هیچ بری انسانک برینه ویا بر صنفنه حصر اولانه ماز .

ثالثاً — هر کسک تمتع و تصرفی ده حر در ؛ هر کس طبیات ایله ایستدیکی کی تمتع ایدر ،
دیلدیکی کی مالنده تصرف ایدر . تمتع و تصرف ایچون بر خدمعین یوقدر . مالی ایسترسه
حبس ایدر ، ایسترسه صرف ایدر ؛ الویریر که شرعه مخالف بر حر کتده بولونمسون .

رابعاً — هر کس مالک رقبه سنده (ملکیتنه) ، منافعنهده مالک اولور . رقبه یه
مالکیت بیع ، هبه کی تصرفات شرعیه ایله ثابت اولور . معدن ده ، نبات ده ، حیوان ده ،
اراضی ده انسانک مملوکی اولور . یر یوزنده اولان شیلرک کافه سی جناب واهب العطایا
طرفندن انسانلره تملیک اولونمشدر . هر کس حاله کوره بو ملک مشترکدن نصیبه دار
اولور ، حصر ملک یوقدر ، هر کس اسباب تملکه کوره ملک صاحبی اولور . اراضی فردکده

اولور، جماعتکده اولور. اسلام حقوق شخصیه غایت اہتمام ایتدیکی کبی، تصرفات فردیه ده غایت اہتمام ایدر. حق ملک انسانک برلازمیدر، انسانک شخصیت فردیه سی واردر؛ انسان شخصیت فردیه سی ایله ملک خصوصیه صاحب اولور. بوملک خصوصیه نی هیچ بر فرد بلا سبب شرعی نزع ایدمیز. مالک الملک طرفدن انسانک مجاناً استفادہ سی ایچون بذل اولنان صو، نبت، معدن کبی شیر بر فردہ ویا بر جماعتہ حصر اولونماز. شو قدر کہ مصلحت شرعیہ کورہ، بر مفسدت عظیمہ نی رفع خصوصندہ فردہ ویا جماعتہ تخصیص جائز اوله بیلیر. چونکہ شریعت اسلامیہ نک مناسی مصلحت عباددر.

غیرک حقیله مشغول اولیان یرلر احیا [۱] ایله؛ تخم اکمک، فدان دیکمک، نطس ایتمک، صولامق و جدول آچق، اطرافنه دیوار چکمک، اطرافنی بوکسلددرک صوبندی یایمق کبی عمللر ایله ملک اوله بیلیر. احیا ایله ملک ملک مطلق اولور: بیع اولنه بیلیر، وارثلرہ انتقال ایدر. احیا حاجت ایله تقدیر اولنور. حاجتدن زیاده سی احیا ایله مملوک اولماز. حکومت اراضی نک مالیتنه مالک دکلدر، اراضی نی کیم احیا ایدرسه اراضی آنکدر، اراضی نک بر قطعہ سنده تعیش ایدن اقوام او اراضی نک مالکی عد اولنه جغندن او کبی اراضی احیا ایله بشقہ سنه تملیک اولونماز؛ احیا ایدن ذات احیا ایله ارضک حریمندہ مالک اولور. حریم، ارضدن کالیله انتفاع ایچون لازم اولان طریقلردر. احیا ایدمک آدمه یا امام ویا حکومت اوارضی تمایک ایدرسه امام ابوحنیفه عندندہ امامک اذنی بولونمدقجه غیرک حقیله مشغول اولیان اراضی احیا اولنه ماز. فقط دیکر ائمہ ثلاثیه کورہ امامک اذنی اولسون، اولسون بویله اراضی احیا اولنه بیلیر. [۲]

انسانک عملنه محتاج اولیان صو، طوپراق، طاش، طوز، نط کبی معادن ظاهره انسانلرک استفادہ سنه مجاناً براقلمشدر، انسان بونده اختصاص کسب ایدمیز، احیا قاعدہ سیله اورایه ملک اوله ماز؛ فقط معادن باطنه بویله دکلدر، انسان اورادن استفادہ ایتمک ایچون امک صرف ایدر. بوکا مبنی امام ویا حکومت، مصلحت شرعیہ بنا ایدرک فردہ ویا جماعتہ اقطاع [۳] طریقله ویرم بیلیر. سلطانک اقطاعی، تصرفی جائز اولوب

[۱] بریری مقصود اولان احتیاجلرک برینه صالح برحاله کتیرمکدر.

[۲] سبب اختلاف شودر: «ارض مواتی احیا» حدیثی امام ابوحنیفه کورہ امامت طریقله وارد اولدیغندن امامک اذنی شرطدر، دیکر ائمہ کورہ اخبار طریقله وارد اولدیغندن امامک اذنی شرط دکلدر. احادیثک طریق ضبط وثبوتی اسباب اختلافدن بری در.

[۳] مقاطعه طریقله ویرمکدر کہ قطع وتعیین اولنان اجارہ سنویه مقاطعه دیرلر.

او امرینک نافذ اولدینی شیئہ مخصوصدر؛ یوقسہ مالکی تعین ایتیش، مستحقق تمیز ایتیش اولان یرده صحیح اولماز. معادن باطنیه مالک اولان معدنک رقبہ سنہ مالک اولور، سائر اموال کبی حیاتنده بیعی، وفاتنده ورثہ سنہ انتقالی صحیح اولور. دیگر بر قوله کوره معدنک رقبہ سنہ مالک اولماز، عمل اوزرینه مقیم اولدقہ معدن آنکدر، عمل زائل اولدیمی اقطاع حکمی زائل اولور.

مع مافیہ معادن باطنہ دیگر بر قوله کوره معادن ظاہرہ حکمند، در؛ هرکس آندہ مشترکدر، اقطاعی جائز دکلدر.

شوراسی اونودلمسونکه مصلحت شرعیہ کوره اقوال مختلفه دن بری ترجیح اولنه بیلیر. بوندن بشقه ضرر عمومی اولمدینی صورتده احیا ایله عمل اولنور، حکومتک تصرفی جائز اولور؛ یوقسہ احیا ایله عمل اولونماز، حکومتک تصرفی نافذ اولماز. اسلام اسارت اقتصادی منع ایدر، برنظم جلیل ایله «ثروت اغنیاء آره سنده تداوله انحصار استدیرلماز» دستورینی اقامه ایلشدر. سرمایہ نیک ایدی معدودہ انحصارندن تولدایدہ جک اولان اسارت اقتصادی رفع و احیا ایچون اسلام فرائض مکتوبہ سی میانہ زکاتی ادخال ایله بو دستوری تنویج ایلشدر، اغنیانک سرمایہ لرندن بر قسمی وجوباً آلہ رق محتاجینه مروت اولہ رق دکل، برحق اولہ رق توزیعنی امر ایلکله تعاون اصحاب سرمایہ نیک شفقتنه، مروتنه براقلمقله اکتفا ایدلماشدر. بوندن بشقه سفالت بشریہ نیک تخفیفی ضمانتده آیروجه صدقه لر، اعانه لر ویرلمسنی، خیرات و حسنات، عمارات و رباطلر تأسیسنی توصیه ایلکله تعاونی قسماً مروتہ باغلامش، قسماً فرائض مکتوبہ دن قیلماشدر. بوده اسلامک اخلاق عمومیہ دستورلرینه راجعدر. اسلامده سرمایہ دارلر ایله اجیرلر آره سنده حاکمیت و محکومیت کبی احوالر تحدثنه امکان یوقدر.

احتکار یعنی عامیہ ضرری اولان هر شیئی حبس و امساک شدتله ممنوعدر، ولی الامرہ احتکاری منع واجبدر.

خامساً — هرکس مالنده مقدار جهتی ایله ده حردر: حدسز، حسابسز مال جمع ایدہ بیلیر. فی الواقع دین اسلام عمومک منفعتی ایچون ویا فقرانک احتیاجی ایچون انسانلرک ملکنده خمس، عشر، ربع کبی حقوق تعین ایدیور ایسه ده هیچ برینک مال و ملکنه حد تعین ایتیمور؛ زکاتی ویرن، عبادات مالیہ سنی ایفا ایدن مسلم دیلدیکی قدر مال

ادخال ايدەبيلير . اوت قرآن مېين كىزى ، ادخار مالى منع ايدىور؛ فقط ممنوع اولان كىزىدە مختلف نقطه نظر واردور. ابوذر غفارى يە كوره آلتون و كوش ادخارى ممنوعدر، بر كونلك نفقه سىنك فضله سىنك ادخار جائز دكلدر ، فضله سى فى سبيل الله صرف اولنور ، اغنيا بذل صدقات ايله احسان ايتلىدور. بومسلك زهد شديد مسلكيدور .

جناب مراتضايه كوره درتيوز درهم كوشه قدر نفقه در؛ زياده سى كىزدر ، ممنوعدر مسلك زهد وتقوى بودور .

ابن عمره كوره زكاتى ويريلان مال ير آلتندە مدفون اولسه ده ينه كىز وادخار دكلدر. زكاتى ويريلان مال ير يوزنده اولسه ده ينه كىزدر. اكثرثيت فقها بومذهبي ترجيح ايتمشلردور .

مالك حرث وعصمتى ترقيات مدنیه نك اك بيوك اسبابندن بریدور .

معنى و سرمایه — اسلامده عمل هر فردك سرمايه سیدر، سعى و عملده استفاده سعى ايله متناسبدر. سعيتك مثمر اولسنى ايچون عاملك عزم صاحبي اولسنى لازمدر .

انسانك احتياجي بر سرمايه يه ، برده عمله محتاجدر. ملك انسانك عملنه مرتب اولان اك طبعى بر ثمره در. ثمره لر انسانه مختص اولمىسه انسان نشاط ايله ايشليه مز. حيات انسانيه ده عطالت تعمم ايدور، عاملك نصيبى كاسلك ويا مسرفك نصيبى كى اولور ايسه هيئت اجتماعيه ده عدالتى كى حاكم فرما اولور ، عامل ايله عاطل حظوظ ماليه ده نصلى مساوى اولور؟ عامل ايله عاطلى حظوظ ماليه ده مساوى طوتمق اصلا عدالت دكلدر . مقتضاي عدالت عمل ايله ثمره آره سنده تناسب بولونمقدور . عمل يوق ايكن اختصاص بولونماق ، عملى قدر سرمايه سى بولونمق ضروريدور. انسانك سعينه ، سعيتك مثمر اولمىسنه حدود تعيين ايتك طوغرو اولمىنجه سعيتك ثمره لرينه يعنى ملكك اتساعنه حدود تعيين ايتكده طوغرو دكلدر. اسلام طرق معيشتى حصر وقصر ايتمز. طرق معيشت قابليت صنايعيه و عمليه ايله متوافقدور . اسلام طبقات اجتماعيه آره سنده خصومت شديد القا ايتمز . قادين اولسون ، ارکك اولسون ، على اولسون ، وضع اولسون هر كيم اولور ايسه اولسون سعيتك ثمره سنى كورير، چفتلك صاحبي اولور؛ عمله دن ايكن سرمايه دار اولور ، اك وضع بر كويلى سعى و عمليه اك يوكسك بر موقعه چيقابيلير ، قارشوسنه چيقه جق هيچ بر مانع يوقدر .

آوروپا مدنيتك بر نتیجه ضروريه سى اوله رق اقليت ناز ونعم ايله اوقاتكذار، اكثرثيت

ایسه آه و این ایله دمکندار اولمقددر؛ راحت یوزی کورمیان سعی صاحبلی، رفاه و استراحت بوغولان سرمایه صاحبلینه بالضروره قارشوکلپورلر، بوندن سعی ایله سرمایه نك جدال عظیمی تولد ایدیور که اهمیتی اصلاً قابل انکار دکلدرد؛ بو فلاکت مدهشه نك اوکنه کچمک ایچون اول بول اجتماعی تفاوت عظیمی رفع ایدرک بالتیجه مشروعیت ملکی الفا ایدیورلر که مسئله ینه حل اولونمش اولیور.

اسلام صنوف اجتماعی نك حل ایدمدیکی برچاره حل بولیور، جداک اوکنه کچور؛ وضع ایتدیکی دساتیر الهیه مشروعیت ملکی الغایه احتیاج براقیور. مسئله ینی حل ایتک ایچون ملک کبی اک ضروری اولان بر حق مشروعی الفا طوغری دکلدرد؛

اولا حکمت بالغه صمدانیه موجبنه انسانلرک درجه لری متفاوتدر. انسانلرک کی تفاوت فطری اوله بیلدیکی کبی کسی ده اولور. بنیه انسانی نك هر درلوحرکاته قابلیت و مقاومتی، روحک حیاته موفقیتنی تأمین ایدن اسبابه استعدادی کبی تفاوتلر فطری، تربیه ایله تعدیل اولنان ملکات عضویه و روحیه نك تفاوتی کبی تفاوتلر کسی در. تفاوتلری قالدیرمق فطرتیه، طبیعتیه مقاومت ایتکدر؛ خلاصه، فطرتیه مساوات یوقدر. اسلام فطرتی و طبیعتی مقوم اولمغله حظوظ دنیویه ده، مساوات عمومیه ینی قبول ایتماش؛ عامل ایله عاطلی آیرمش، عالم ایله جاهلی بر کور مامش در.

ثانیاً — اسلام حق ملکی الفا ایتماش، بلکه حریت اساسنه بناء ایدرک انسانلرک ترقیاته، تعاونلرینه، اقتصادلرینه مناسب بروجه آتی برطاقم اصللر وضع ایلشدر:

۱ — حق ملک معصومدر. بو حق انسانک گندی مساعیسیله حاصل اولور، ملک آنحق انک اوزرینه مختص اولور؛ ملکی قازانیر ایکن، ملکدن استفاده ایدر ایکن هر انسان ظل امانده قالیر، اعتصاب ایله احتیال ایله ملکک زراندن قورقماز.

۲ — حق ملک محدود دکلدرد، محدودیت ملک بر قاج وجه — له هیئت اجتماعییه مضر در؛ بر انسانک عملنده نشاطنه مانع اولور؛ بیوک ایشارک اداره سی ایچون بیوک سرمایه لرک یرالده بولونمشنه مانع اولور؛ فی الواقع حق ملک محدود اولما مغله برابر اسلام بیوک خزینهلری انسانلرک آلنه یالکیز امانت اولمق اوزره تسلیم ایدیور.

اوت فائدملی اولمیان مصرفلرده مال اسراف ایتک، مملکتده محتاج وار ایکن، کندی مالی آنحق کندی رفاهنه حصر ایتک وجدان اسلامیه منافی در. اسرافک، کنزک ممنوعیتی بوندن ناشیدر.

۳ — حق ملک تعاونہ باغلیدر . اسلام حوایج اصلیه دائرہ سہندہ اولان شہلری کندیسنه براقیور؛ حاجت اصلیه دن فضلہ شیلرده هیئت اجتماعیه ایچون بر حصہ ، برحق آییریور . نظام اجتماعی سنک اختلالدن ، دمائم عمراننک انهدامدن ، نفوس و اموالک تعرضدن معصونیقی مقصدیلہ ، محتاجین ایچون اهل ثروتدن برحق ، بر حصہ آلیور .

اسلام اسباب ایله مکاسب آرقه سنده قوشه میه حق اولان صنفی اقدار ایله بر طاقم عجزه بی ارباب سعیک سعادتنه شریک قیلار ؛ پاره نك ، سرمایہ نك حقنی و یرمیانه ده وعیدده بولنور . نته کیم آیت کنزده بر وعید - بیحانی وارددر .

حق ملک مشروعیتی انسانلر آره سنده رأفت و مہرمتک قالمه سنه بادی اوله جغدن اسلام بو خصوصیه نظر دقته آلمش ، قرض حسنی ، تعاونی توصیه ایتمش ، کنزی ، ربایی شدتله منع ایلمش ، وجوه اکتساب ایچون مشروع یوللر کوستر مشدر . اسلام اقتصادی توصیه ایدر ؛ امساکی ده ، اسرافیه منع ایدر . انفاق ، حفظ اموال حقننده قانون وضع ایدر .

حق تصرف و تملک ، حق توارث ترقیات اقتصادی نك مابه القوامی در . بونلر سز فضلہ مساعی اولماز ، فضلہ مساعی ترقیات اقتصادی نك تخمی در . فضلہ مساعی اولمق سزین حرکات اقتصادییه و هن عارض اولور .

طریق حیاتده قواعد طبیعییه توفیق حرکت سعادت حصولنک طریق منفردیدر . اسلامده « ثروت و معیشت هر کس آره سنده مشترکدر » قاعده سی بو قدر چونکه بو حال نظام اجتماعی بی خللدار ایدر ، قاعده طبیعتہ مغایر دوشر ؛ اسلام ایسه طبیعت ایله مصادم دکلددر . حق ملک مشروعیتی حیات انسانیه ده برنجی مصلحت ضروری در ، فقط هیئت اجتماعیه بو مصلحتی عدالت اساسنه بنا ایدر مامکلا . ملک مشروعیتی انسانی فاحش بر صورتده متفاوت طبقه یه آیر مشدر . بو کونکی مجالہ بویکی متفاوت طبقه نك مبارزه سندن تولد ایتمشدر .

اسلام تعاون ایله خلک آشغی طبقه سندن احتیاج بد بختمانی قالدیریور ، تساند و تعاضد ایله بشریتی ضرورت و سفالتدن قورتاریور ؛ استقلال عمل و ثمره مساعی سندن سعی نسبتنده استفادہ خصوصلرینه خلل و یرمبور . فردی ، طریق حلاله سلوک ایله مکاسب متنوعه یه ترغیب ایدیور ؛ فقر و سفالت منجر اولان عطالتی شدتله رد ایدیور . فردک مساعی ذاتیه سیله دفعنده بعض مرتبه مشکلات ملحوظ اولان فقر و سفالتی تساند عمومییه مستند اولان اوامر

ایله تحفیف ایدیور، صاحب ثروت مستقلاً ثروتنه مالک اولمقله قازانچندن جماعته برحق ویریور، اسلام فقرایی بی نصیب براقمنی منع ایدیور. اراضی توزیعنده غایت عادلانه حکم ایدیور، مخلفات توریتنده قرابت و احتیاج کوزه دهرک احکام وضع ایدیور؟ امتیاز ویرملک صورتیله ارتکاب اولنان حقسزلانی قالدیریور، تحکم اقتصادی بی رفع ایدیور، اسارت اقتصادییه اصلا میدان ویریور. افرادک حیاتده بری برینه کوکنمسنی، یکدیگرینه یوکنمسنی منع ایدیور، استقلال شخصیسنی قازاندیریور، سعی و عمله قدرتی بولنان هر فردی نفسنه اعناده ایتدیریور. تکامل اقتصادی ایچون طلب معیشتی واجب قیلیور؟ سرمایہ بی هیچه ایندیریور، سعی ده ثمره سز براقیور، آره لرندکی تناسبی محافظه ایدیور، منابع ثروتی عطالته محکوم ایتیور، مصدر ثروتی ضیاعدن محافظه ایدیور، قاپیتالیزمی مستفید ایده جک بر صورتده راضی قیلیور، سوسیالیزم و قومونیزمک غایه امللرینه ده احتیاج براقیور، قانون حیاتی تغالب و تظالمه بنا ایتیور؟ تعاون و تناصر عمومی ایله، مواسات ایله تفاوت اجتماعی نک ویردیکی مرارتی تحفیف ایدیور، بشریتی سفالت عمومیه دن قورتاریور، اموال بشری جباردنک شهواتنه وقف ایتیور؟ قاپیتالیسته تعاونی، قومونیزسته حدود آیه ده توقفی امر ایدیور، قاپیتالیسته فداکار، قومونیزسته قناعتکار اولمغی توصیه ایدیور. خلاصه اسلام اقتصادیاتنک اساسی تناصر عمومی قانونیدر.

آرتق حق طبیعی اولان حق ملکی الغا لازم دکل، بلکه حقوق مالیہ بی عدالت اساسنه اقامه ایتک کافیدر که اسلام بونی بالغاً مابلغ کافلدر.

اسلام فلسفه سی مدرسی
از میرلی

اسماعیل صفی

